

Beden Eğitimi ve Spor Yoluyla Değerler Eğitimi

FÜSUN ÖZTÜRK KUTER

Uludağ Üniversitesi

MURAT KUTER

Uludağ Üniversitesi

Özet: Toplumsal olarak değerler, toplum tarafından en iyi, en doğru ve en faydalı olduğu kabul edilen geliştirilmiş davranış prensipleridir. Her gün tecrübe ettiğimiz gerçekliğin önemli bir parçasıdır ve bu açıdan yaşamımızı derinden etkilerler.

Toplumsal yapıyı değerlendirme açısından değerler ele alındığında, toplumsal yapıyı teşkil eden temel kurumların, hepsinin kendine ait değerler içerdiği görülmektedir. Bu kurumlar (aile, eğitim, din, siyaset, ekonomi, spor vb) değerlerin benimsenmesinde, yaşatılmasında ve yaygınlaştırılmasında önemli rol üstlenirler.

Değerlerdeki değişim günümüzde her konuda sıklıkla dile getirilen bir konudur. Artık bir endüstri olarak nitelenen ve ekonomik bir pazar olarak kabul edilen spor da bu değişimden payını almakta, zaman zaman özünden uzaklaşmış olaylara sahne olmaktadır. Sahada, sokakta, tribünlerde şahit olduğumuz şiddet görüntüleri, her gün bir yenisine şahit olduğumuz şike haberleri, doping tespitlerine bağlı olarak kaybedilen madalyalar ve spordan men cezaları giderek çoğalmaktadır.

Ülkemizde beden eğitimi ve sporun fiziksel, zihinsel ve bilişsel yararlarını ortaya koyan bir çok çalışma bulunmakla birlikte, beden eğitimi ve spor yoluyla değerler eğitimi konusundaki literatür sınırlıdır. Araştırmanın konusu spor yoluyla kazanılan değerlerin ihtiyacımız olan ve korumamız gereken toplumsal değerlerle benzerliğinden hareketle, eğitim süreci içerisinde beden eğitimi ve spor aktivitelerinin önemini belirlemek ve eğitim sürecinde doğru ve etkin kullanımı yoluyla sağlanabilecek kazanımlara dikkat çekmektir.

Giriş bölümünde konu ile ilgili kavramsal çerçeve yer almaktadır. Tartışma ve sonuç bölümünde ise ortak bir değerlendirme ile yapılan özetlemeden yola çıkarak öneriler sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Değer, Spor, Değerler Eğitimi, Beden Eğitimi, Beden Eğitimi Öğretmeni

Moral Education Through Physical Education and Sports

Abstract: Morals are generalized behavioral principles accepted by the society as the best, most appropriate, and most beneficial. They are important parts of the reality we experience every day and consequently affect our lives deeply. Considering the morals in terms of evaluating the social structure, it can be seen that basic institutions constituting the social structure all have their own morals. These institutions (family, education, religion, politics, economy, sports etc.) play a role in adoption, maintenance and spread of the morals. The change in morals is a matter frequently mentioned in every subject. Sports described as an industry and accepted as a market economy have been affected by this change, and witnessed events contradicting its nature from time to time. The violence that we see in the sports fields, the stands and the streets, the match-fixing allegations that we hear every day, the loss of medals because of doping findings and life-time penalties increase constantly. Although there are a lot of studies showing the physical, mental and cognitive benefits of physical education and sports, the literature on morals education through physical education and sports is restricted. Considering the similarity between the morals gained through sports and the social morals that we need to have and maintain, the aim of the study is to determine the importance of physical education and sports activities, and to draw attention to the gains that can be achieved by the appropriate and effective use of these activities in the educational process. The theoretical framework related to the subject is included in the introduction section. In the discussion and results sections, suggestions based on the summarizing of a common evaluation are presented.

Key Words: Moral, Sports, Morals Education, Physical Education, Physical Education Teacher

Eğitimin başlangıç noktasında da, kısa ve uzun vadeli amaçlarının temelinde de insan vardır. Bu anlamda eğitimin bir parçası olarak spor, toplumsal sağlık, huzur ve barış için insanın bütünlüğüne ve tüm kişiliğine katkıda bulunacak şekilde değerlendirilmelidir. Her bireyin karşılanması gereken sosyal ihtiyaçları arasında, ait olma, sevilme, tanınma ve kabul edilme isteği bulunur. Bu ihtiyaçları karşılandığında, bireyin topluma uyumu kolaylaşacaktır. Spor, eğitim sistemi içinde gereken yeri ve önemi alıyor ise, bireye bu ihtiyaçlarını karşılama olanağı sağlanmış olur. Sosyal tatmini yaşayan birey mesleki yönden eğitilmek, toplumsal idealleri benimsemek ve toplumsal gelişmeye katkıda bulunmaya hazır durumdadır (Erdemli, 2008).

Değerler Eğitiminin içeriği; toplumsal yaşantının temel yapısını oluşturan milli, manevi, sosyal, ahlaki ve kültürel değerlerden olan yardımlaşma, dayanışma, hoşgörü, misafirperverlik, vatanseverlik, doğruluk, iyilik, temizlik, çalışkanlık, dürüstlük, sevgi, saygı, duyarlı olma, adil olma, paylaşımcı olma gibi değerlerle ilgili olarak öğrenci

yeterliliklerinin artırılması ve bunların davranışlarına yansımalarının sağlanmasıdır.

Bütün bu özellikler insana önce kendini, sonra başkalarını tanıyabilme fırsatının olabileceği yoğun yaşantılar sayesinde kazanılabilir. Spor bunun en güzel örneklerinden biridir. Spor ortamı içinde birey kendi yeteneklerini ve başkalarının yeteneklerini tanımayı, eşit koşullarda yarışmayı, yenilgiyi kabullenerek başkalarını takdir edebilmeyi, kazandığı zaman mütevazı olabilmeyi, başkalarına yardım etmeyi, doğayla ve zamanla yarışarak zamanını ve emeğini en uygun şekilde kullanmayı ve kurallara uymayı öğrenir (Öztürk, 1989). İnsanın kendisinde var olan ve sporla ortaya çıkartıp, geliştirdiği bu erdemler günlük yaşantısına da yansır. Yani yaşantısının diğer alanlarını da etkiler. Bu anlamda spor değerler eğitiminin önemli bir aracıdır.

Milli Eğitim Bakanlığı değerler eğitimini 2003 yılından itibaren geliştirilen öğretim programlarına yansıtmış, 2010-2011 Eğitim Öğretim Yılı'nın ilk haftasında ise Bakanlığa bağlı tüm resmi ve özel örgün eğitim kurumlarının bütün sınıf ve şubelerinde değerler eğitimi doğrultusunda etkinlikler yapılmasını isteyen bir genelge göndermiştir. Genelge ekinde yer alan değerler eğitimine yönelik faaliyet örnekleri arasında “Bir spor karşılaşmasında oyuncuların ve seyircilerin centilmence davranışlarının ön plana çıkarılması” da yer almaktadır.

Öğrenmede disiplinler arası bir yaklaşımın benimsenmesi öğrencilerin çeşitli konu alanlarının gerçek yaşamda birbirleriyle nasıl da iç içe olduklarını anlamalarına yardımcı olur. Öğrenme konusunda disiplinler arası bir yaklaşım benimsediğimizde spor eğitimi heyecan verici olanaklar sağlayabilir. (Harrison, Blakemore, Buck, 2001). Bu nedenle beden eğitimi ve spor yoluyla değerler eğitimi önemsenmesi gerekir.

Ülkemizde beden eğitimi ve sporun fiziksel, zihinsel ve bilişsel yararlarını ortaya koyan bir çok çalışma bulunmakla birlikte, beden eğitimi ve spor yoluyla değerler eğitimi konusundaki literatür sınırlıdır. Araştırmanın konusu beden eğitimi ve spor yoluyla kazanılan değerlerin ihtiyacımız olan ve korumamız gereken toplumsal değerlerle benzerliğinden hareketle, eğitim süreci içerisinde beden eğitimi ve spor aktivitelerinin önemini belirlemek ve eğitim sürecinde doğru ve etkin kullanımı yoluyla sağlanabilecek kazanımlara dikkat çekmektir.

Değer ve Değerler Eğitimi

Sosyal bilimlerde ilk defa Znaniecki tarafından kullanılan değer kavramı Latince “kıymetli olmak” veya “güçlü olmak” anlamına gelen “valare” kökünden türetilmiştir (Bilgin, 1995). Değer tanımlarında bağlantısı en sık vurgulanan kavramlar, inanç ve eğilimler, normatif standartlar ve amaçlardır (Mehmedoğlu, 2006). Değerler insanların duygu, düşünce, ve davranış boyutlarıyla yakından ilgilidir ve sosyal bilimcilerin çoğu değerlerin insan davranışlarını açıklamada temel bir öneme sahip olduğunu ifade etmektedir (Kuşdil ve Kağıtçıbaşı, 2000). Değerler konusu sosyal bilimlerin çeşitli alanlarında farklı açılardan ele alınması nedeniyle literatürde farklı tanımlar ve yaklaşımlar yer almaktadır.

Başaran (1992), değeri, bir nesne, işlem fikir ve/veya eylemin örgüt içerisinde taşıdığı önemi belirleyen nitelik veya nicelik olarak tanımlamakta ve nesne, işlem fikir ve /veya eylemin değerlendirilmesinde araç olarak kullandıklarını belirtmektedir. Özgüven (1994), değer bir yandan bireysel tutum ve davranışları, bilişsel süreçleri etkilediğini, diğer yandan toplumun kültürel kalıplarıyla etkileşimde bulunduğunu ve onları yansıttığını kabul etmektedir.

Değer vermek insan hayatının sürdürümünde özsel bir olgudur; bir deyişle de insan varoluşunun vazgeçilemez koşullardan birisidir. Bu antropolojik koşul, tarihsel biçim alışları ne kadar farklı görünümde olsa da, insanla birlikte ortaya çıkan, kültürlerle bezenen bir niteliktir. Fiziksel doğa sürekli oluş ve akışta ve bu kurguların insanın kendi hayatını anlamlandırmasında rolü vardır; gene de, anlam ve değer vermek, nesnel dünyadan bize gelen ve nesnel dünya hakkında bilgi ileten süreçler olmadıklarından, ve tersine, insandan nesnel dünyaya uzandıklarından, sadece ve sadece insan iradesine bağlıdırlar (Nutku, 2011).

Değer, insana özgü olanakları, insanı insan yapan ve diğer canlılardan ayıran olanakları başka bir deyişle insana özgü bütün etkinlikleri insansal etkinlikler olarak amaçlarına uygun tarzda gerçekleştirebilecek duruma gelmelerine yardımcı olmaktadır (Kuçuradi, 1971). Değerler, insanlara yaşamlarında seçimler yapmaları için rehberlik eder, yol gösterir. Birey, toplumsal yaşantısını sürerken kendisi için bir değerler sistemi oluşturur, bu kişisel değerler sistemi bireyin içinde bulunduğu toplumun diğer üyeleri ile birlikte paylaştığı kültür tarafından biçimlendirilir (Bradshaw, vd 2001).

Toplu yaşamın düzenli ve uyum içerisinde sürdürülebilmesi için ortak davranış biçimleri, töre, gelenek, ahlak, ve din gibi değer sistemleri

ve toplumsal kurumlar oluşturulmuştur. Toplumdan topluma ve aynı toplum içinde zamanla değişen bu ortak davranış ve değerler nesnel bir gerçeklik olarak bireyi kuşatır (Köknel, 1982). Bir toplumdaki iyi ve kötünün benimsenmesi, ideal düşünme ve davranma yolları değerler tarafından oluşturulur. Böylece bir toplumda ideal kontrolü sağlayan “sosyal kontrol ve ödüllendirme araçları”nın tümü değer kaynaklıdır. Bir toplumda değerlerin ifade edildiği ve simgelendiği temel mekanizmalar ise kişinin üstlendiği sosyal rollerdir. Kişinin rolünü oluşturan davranış örüntüleri en çok önemli olandan en az önemli olana doğru bir süreklilik üzerinde değerlendirilebilirler (ASAGEM, 2010).

Kişinin bir eylem ya da yaşam biçiminden beklediği doyum kaynağı değer olarak adlandırılmaktadır. İlgilerle değerleri birbirinden ayırt edebilmek için ilgilerin bir mesleki kararın yönünü belirlediğini ve daha çok işin özünden sağlanan doyum yanında diğer doyum kaynaklarının da kişi için taşıdığı önemi yansıttığını söyleyebiliriz (TÜSİAD, 1991).

Bir kişi ya da toplum için yararlı olan her şey değer olarak düşünülmektedir ve arzu edilen değil arzu edilebilir olanı içermektedir (Silah, 2000). Değerler, insanların kendi yaşamındaki farklı etmenlere verdiği önemdir (Pehlivan, 2002). Dürüstlük, erdemlilik, adalet, insana olan saygı, dostluk, sevgi değerleri insandan insana farklılık göstermektedir. Bunun için, her insan kendi değeri ile yaşar ve değer kavramına atfettiği önem farklıdır (Kılavuz, 2003).

Değerler genel olarak, bireylerin gerçekleştirdiği özel eylemleri ve amaçları yargılamada temel bir standart (ölçüt) sağlayan ve bir grubun üyelerinin güçlü duygusal bağlılıklarıyla oluşmuş soyut, genelleştirilmiş davranış prensipleri olarak ele alınabilir. Sosyolojik olarak değerler, toplumsal hayatı mümkün kılmakta ve toplumun üyeleri tarafından paylaşılmaktadır. Toplumların yüzyıllar süren birikimle ortaya koydukları toplumsal değerler, onların kültür ürünleridir. Toplumsal değerler, toplumların kimliklerinin işaretidir, parmak izi gibidir ve insan davranışlarının temellerini oluşturur. Toplumsal yapıyı oluşturan temel kurumlar, değerlerin benimsenmesinde, yaşatılmasında ve yaygınlaştırılmasında önemli roller üstlenirler (ASAGEM, 2010).

Değerler aynı zamanda öğretilir ve öğrenilebilir olgulardır. Günümüzde eğitim alanında da değerler eğitimi önemsenmekte, değerlerin çocuklara nasıl aktarılacağı konusunda çalışmalar yapılmaktadır. Sevgi, saygı, dürüstlük, paylaşma, işbirliği, hoşgörü, önyargısız yaklaşma, şiddetten kaçınma. vb. konuları kapsayan eğitim programları geliştirilmeye

başlanmıştır. Fakat değerler yaşantıyla öğrenilir. Bu nedenle sadece bilişsel süreçlere hitap eden bir eğitimle değerleri öğretmemiz mümkün değildir. Yaşamın içinde uygulamalara da ihtiyaç vardır (Dökmen, 2002). Bu noktada çocuk ve gençlerin zaten hoşlandığı ve ilgi gösterdiği oyun, hareket, beden eğitimi ve spor etkinlikleri, değerler eğitimi için önemli bir araç olarak kullanılabilir. Bu yolla bir yandan eğlenirken bir yandan değerler eğitimi gerçekleştirilebilir. Çünkü, birlikte hareket etme, yardımlaşma, sonuca ulaşmak için ortaklaşa iş yapmak, belli kurallar çerçevesinde organize olma, cesaret, dostluk, temizlik, saygı gösterme, takdir ve teşekkür edebilme, hatalarda özür dileyebilme, sabırlı davranabilme, hoşgörü olabilme ve başarmak için gayret gösterme mecburiyeti, oyun ve sportif etkinliklerin esasını teşkil eder.

Beden Eğitimi ve Spor Eğitimi

Beden eğitimi bireyin gereksinimlerine dayanır. Hareket en temel gereksinim olarak kabul edilir. Fiziksel etkinlik yaşamak için gereklidir. Durağan modern yaşam, bu bağlamda beden eğitimi daha da önemli kılar. Beden eğitimi genel eğitimin ayrılmaz bir parçasıdır. Tüm organizmayı içerir ve temel felsefesini zihin-beden bütünlüğü oluşturur. Beden eğitimi etkinlikleri büyüme ve gelişme için temeldir. Çünkü insan organizmasının optimum gelişmesi büyük kas gruplarının katıldığı bedensel etkinliklere bağlıdır. Beden eğitimi kendini ifade etme ve yaratıcılık olanakları sağlar. Çünkü beden bireyin duygularını ifade için kullanılması, yeni hareketlerin yaratılmasında zengin olanaklara sahiptir. Beden eğitimi serbest zamanların kullanımına ve kültürel gelişime katkıda bulunur,estetik beğeniye ve artistik üretime olanak sağlar. Beden eğitimi duyguların kontrol edilmesine katkıda bulunur. Çünkü oyun ve spor ortamındaki etkilenişim duyguların boşalımı ve kontrolü için uygun olanaklar sağlar. Beden eğitimi, karakter ve kişilik gelişimine katkıda bulunur. Çünkü güçlü bağlar, takım ruhu, grup etkileşimi, oyun ve spor alanlarında görülen özelliklerdir. Takım arkadaşlarına, rakibe uyum, toplumsal uyumun sağlanmasında etkili olur. Beden eğitimi fiziksel uygunluk, sağlık ve korunma alışkanlıklarının gelişimini sağlar. Beceri gelişimi ve zihinsel gelişim için olanaklar sağlar, demokratik süreçlere katkıda bulunur. Oyun eğitsel potansiyele sahip içgüdüsel bir dürtüdür ve beden eğitiminde uygulanan oyunların dinamik niteliği bireylerin daha uygun davranış biçimleri elde etmelerinde kullanılabilir (Bucher, 1979). Beden eğitimi amaçlarını gerçekleştirirken araç olarak insan doğasında

var olan hareketleri kullandığı bilinmektedir (Balcıoğlu, Özbek, Sungur, Sivrikaya, Tekin, 2005).

Spor, beden eğitimi faaliyetlerini özelleştirerek çeşitli branşlarda somutlaşmış, üst düzeyde yapıldığında fizyolojik, psikolojik, estetik, teknik özellikleri gerekli kılan yarışmaya dayalı ve katı kurallarla çevrili bir etkinliktir. Görünürdeki en çarpıcı amacı, beden eğitimi ile birlikte taşıdığı eş amaçlar dışında, yarışmak ve kazanmaktır (Arıcı, 2001). Spor toplumsal, ekonomi, sağlık, uluslar arası ilişkiler vb. değişik açılardan ele alındığında farklı tanımlarını yapmak mümkündür.

Beden eğitimi ve spor arasındaki fark kısaca; beden eğitimi, bireyin beden ve ruh sağlığının gelişmesi için yapılan hareketler bütünü iken, sporun ise bireyin beden ve ruh sağlığının gelişmesi yanında, belli kurallara göre rekabet ölçüleri içinde mücadele etme, yarışma ve üstün gelme amacını da içermesidir.

Beden eğitimi ve spor birbirini tamamlayan ve birbirinden ayrı düşünülmemesi gereken kavramlardır. İnsanın beden ve ruh sağlığını geliştirmek ve iradesini güçlü kılmak, beden eğitimi ve sporun temel amaçlarından biri olduğu gibi aynı zamanda ferdin keşfedilmemiş özelliklerini ve yaratıcı yönünü harekete geçiren önemli bir faktördür (Erkal, 1982). Beden eğitimi ve spor etkinliklerinin toplumsallaşmaya olumlu etkilerini ortaya koyan, hatta uyum sorunu yaşayan çocuk ve gençlerdeki iyileştirici etkilerini ortaya koyan çok sayıda araştırma bulunmaktadır.

Evin içinde ve okul yaşamında iletişim kuramayan ve sosyal olmayan çocukların, spora başladıktan sonra arkadaş sayısının artması ve sporun gerektirdiği paylaşımlar ile sosyalleştiği anlaşılmıştır (Otrav, 2005). Okul sporları öğrencilerin bedensel, zihinsel, sosyal ve duygusal gelişimlerini olumlu etkilediği gibi yaşam boyu spor alışkanlıklarının temelini de kazandırır. Aynı zamanda oyun oynama, eğlenceli fiziksel aktivite, dinlenme ve gevşeme gibi alışkanlıkları da sağlar. Diğer taraftan demokratik bir toplum yaratma, bağımsızlık gibi davranışları da kazandırarak, eğitimin genel ve özel amaçlarına katkıda bulunur (Turhan, Er, Çam, 2005).

Spor, insanın salt bedeni değil, bütünlüğünü eğitmek için gerekli bir araç ve eylemdir. Diğer bir ifade ile sporu; eylem yetisi, kendine güveni sağlama, sorumluluk alma yaratıcı olma, performans, oyun, macera, sağlık ve zindelik ile toplumsal özellikleri geliştirme amacıyla yapıldığı söylenebilir (Grössing, 1991). Diğer yandan spor eğitimi bir

kültürleme etkinliğidir ve belli bir süreç sonunda bireyin davranışlarında istendik değişme meydana getirir. Birey spor eğitimi sayesinde spor üstüne düşünmeyi de öğrenir. Bu da spor kültürünü oluşturur. Spor kültürü birikimine sahip olan birey düzenli spor yapar, nitelikli seyirci olur ve spor üzerine konuşur (Demirhan, 2004).

Sporun insanların beklentilerine yanıt vermesi, gelişen toplum, teknoloji ve uygarlıkla birlikte değişik alanlarda insanların yetilerini sergilemesine olanak tanımaktadır. Bu durumda spor, özgün bir yapı göstererek kendi eğitimini yaratmaktadır (Şahin, 2005).

Spor Kültürü ve Olimpik Kültür

İnsanın, insan- doğa bağlamında evrene verdiği yanıt sonucu ortaya çıkan yaşam biçimi olan kültür, belli bir biçimde yaşamak demektir. Hem birey hem de toplum üzerinde ciddi etkiler yaratabilen ve yapısı, işleyişi, amacı bakımından günlük, zorunlu yaşantının üstünde yer alan spor da özel bir kültürel yapı gösterir. Geniş bir kapsamı olan spor kültürü, spor olayını da içeren dinamik bir yapıdadır.

Spor kültürü özünde, bireye önem veren ve ona sportif yaşamında özel bir arınma, aydınlanma, etkileşme, gelişme, sevinç duyma, mutlu olma, başka insanlarla bütünleşme olanaklarını veren bir kültürdür. Günümüzde her tür ve düzeydeki spor karşılaşmalarında görülen olumsuzluklar sporun ve kültürünün giderek günöbirlük kaygılarla yoğrulduğunu göstermektedir. Spor ne denli günlük zorunlu yaşamın üzerinde yer alırsa alsın toplumsal yaşamın bir parçasıdır ve onunla etkileşimdedir. Bu nedenle değişik kurumlardaki bozulmaların, gevşemelerin, aykırı anlayışların, sorunların, çözümsüzlüklerin, krizlerin spora yansımaları olağandır (Erdemli, 2008).

Gelinen noktada spor, çoğunlukla spor yeteneği şans eseri keşfedilmiş ya da çok para kazanmak ve meşhur olmak arzusuyla hırs içinde hareket eden kişilerin mesleği, spor eğitimi de sporcu eğitimi gibi anlaşılır olmuştur. Olimpiyat oyunları insanlığın spor olayından ziyade uluslar arası sportif çekişmelere dönüşme yolundadır.

Sporun doğru ve sağlıklı bir spor eğitimi ile toplumda yaygınlaşması sağlanmadıkça, izleyenler de en azından bir sporu düzgünce yapıyor olmadıkça sporda bozulmalar ve özünden uzaklaşmalar kaçınılmazdır. Spor insana önem verilen ve hangi düzeyde yapılırsa yapılsın insana özen gösterilmesi gereken bir olaydır. Sporun doğru yapılabilmesi için sağlam ve dinamik bir spor kültürü, bunun için de doğru bir spor eğitimi gereklidir (Erdemli, 2008).

Spor yalnızca bir beden olayı değil, aynı zamanda bir ahlak ve bir estetik olaydır. Spor bütünü bakımından bir yaşama olayıdır ve ancak böyle algılandığı zaman yaşamımızın bütününde yerini alır. Spordaki tutum, hep daha iyiye, daha güzele ve daha olumluya yönelik olmaktadır. Başkalarıyla çekişmek, üstünlük taslamak değil, kendini bilme, kendini aşma ve kendine üstünlük kurma çizgisindeki bir tavidir (Erdemli, 2008). Sporun bir kültür meselesi olduğu anlatılmalı, spor kültürü oluşturulmalı ve geliştirilmelidir. Sorun, spor kültürünün nasıl oluşturulacağı konusunda düğümlenmektedir. Bunu hızla değiştirmenin yolu okul sporundan geçer. Okullar ve kulüplerin artık yan yana gelmeleriyle ivme kazanır. Sabah sporlarını toplu halde ve çeşitli alanlarda yaparak bir alışkanlık kazanılabilir. Toplumun önde gidenleri örnek olur, geridekileri sürükler (Taşkiran, 2009).

Spor herkesçe yapılamadığında ve her branşa dengeli önem verilerek destek sağlanmadıkça toplumun spor yaşamının dengesi de bozulmaktadır. Tek yanlı spor anlayışı, tek yanlı sportif beklentiler; fiziksel, toplumsal, bilimsel ve teknolojik çalışmaların belli sporlara dönük olarak artması diğer toplumsal etmenlerin de etkisiyle sporda olumsuz bir sürecin işlemeye başlamasına yol açmaktadır. Bazı sporlara gereğinden fazla önem verilmesi o sporlarda ilgi ve taleplerin yoğunlaşmasına, yükselmesine, böylece zorlanmalara ve karşılaşmalarda “kabul edilebilir hata” oranının da yükselmesine yol açmakta, spor giderek sertleşmekte, amacından ve özünden uzaklaşmaktadır (Erdemli, 2008).

Spor etkinlikleri salt hareketsel anlamda algılanmamalıdır. Bunun için spor-sanat ilişkisi göz ardı edilmemeli kültürel alanda da bir takım organizasyonlar planlanmalıdır. Sportif kültürün gelişmesinde öncü olacak bireyler harekete geçmelidir. Sistemli bir organizasyon yapısı içerisindeki akılcı projeler eşliğinde toplumsal hizmetler sunulmalıdır (Atalı ve Sertbaş, 2003).

En soylu eylemler bile, bir ideal, bir ülküden yoksun kaldıklarında çürüdükleri için, hepimizin doğru spor bilincine ve spor kültürüne dayanan ama onları da içeren “Olimpik Kültür” için çabalaması gerekmektedir.

Olimpik Kültür, insanın kendisini bir dünya vatandaşı gibi görüp yaşayabileceği, insan yaşamını tamamlayan, özel bir eğitim gerektiren, ahlak, sanat ve bilim ağırlıklı olan, bir ortak inanış, bir tavır alma biçimidir. Yani Olimpik Kültür, spordan ve spor kültüründen temellenen ama onları da kuşatan bir kültürdür. Ve yaratılması gerekir. Çünkü kültür, insanların kendilerine düşen görevi yerine getirerek birlikte kurdukları bir yapıdır.

Tek bir kişi tarafından kurulmuş herhangi bir kültür bulunmamaktadır. O halde Olimpik Kültürün yaratılması için bir çok insanın emeğine ihtiyaç vardır (Erdemli, 2008).Başta değer bilincinin oluşmaya başladığı aileler olmak üzere, öğretmen, okul yöneticileri, antrenörler, hakemler, basın mensupları ve diğer tüm yöneticiler sorumluluk taşımaktadır. Ders dışı spor etkinliklerinde bile çocuklarını acımasız bir rekabete zorlayan ebeveynler, okullar arası müsabaka sonuçlarında mağlubiyeti hazmedemeyen okul yöneticileri, arzu edilen skoru elde edemeyen öğrencileri aşağılayan beden eğitimi öğretmenleri ve antrenörler, sadece birkaç branş ve sonuçtaki başarıya yer verip spor olaylarının içerik ve sürecini göz ardı eden basın bu sorumluluktan çok uzak görünmektedir.

Olimpik Kültür doğası gereği çok kültürlüdür. Pek çok kültürün aynı zamanda, yan yana, birlikte var oldukları bir kültürdür. Orada önemli olan kültürlerin kimliklerinin ezilmesi değil, her birinin kendi kimliğiyle daha evrensel bir eyleme katılmalarıdır. Olimpik Kültürün kuşatıcılığı bütün toplumlara ilişkindir. Spor yapan insanların, toplumların spor kültürlerinin birlikte oluşturacakları bir kültürdür. Olimpizmin ülküsü tüm insanların böyle yaşadığı bir dünyadır. Olimpik ülkü spor yapan insana ulaşmaya çalışacağı amaçları gösterir (Erdemli, 2008).

Eşitliğin bozulması sporun ortadan kalkmasıdır. Bu nedenle Olimpik Kültürde eşitlik siyasal, ekonomik, dinsel, ırksal vd. bakımlardan ayrıcalık tanımamaktır. Orada yalnızca yapıcı, yaratıcı, uygar, soylu, iyi ve güzel olan insan vardır. Olimpik Kültür dünyaya bir çevre olarak sahip çıkabilen ve kendini bir çevre olarak geliştirebilen insana özgü bir kültürdür. Bir yolda, bir amaca doğru yürümek eğitimi gerektirir. Bu bakımdan spor eğitiminin temeli Olimpik Kültürde kurulmalıdır. Eğitim, eğitim kurumlarında alınır ama içinde bulunduğumuz toplum da eğiticidir. Bu nedenle Olimpik Kültürün kurulmasında hem okuldan hem de toplumdaki alınacak eğitim önemlidir. O halde Olimpik Kültürün kurulması sürecinde herkes yer almaktadır. Bu süreç içerisinde insan yalnızca yapıp-ortaya koyduklarıyla değil, hoşgörüsüyle, anlayışıyla, sevgileriyle, saygılarıyla, sorumluluklarıyla, daha geniş düşünebilmesiyle, özgün olana değer vermesiyle, dostluklarıyla, kardeşlikleriyle, her seferinde yeniden artan yaşama sevinciyle, kendisinde kurmaya çabaladığı uyumu bütün insanlar için istemesi ve bu yolda çabalamasıyla yaşam boyu yetkin ve yeterli olacak, olgunlaşacak, seçkinleşecektir (Erdemli, 2008). Ancak uluslar arası müsabakaları bir milli mücadele olarak görüp sunarak değerlendiren, bu nedenle beklentileri yükselten ve nihayetinde sonuçlara bakarak

sporcuları göklere çıkartan ya da yerin dibine sokan mevcut anlayışın bu sürece destek olduğunu söylemek mümkün değildir.

Olimpizm ve Olimpik Hareket

Sporun içinde üstelik önemli pozisyonlarda bulunan insanlar da dahil genelde olimpiyatlar ile olimpizm aynı şey zannedilmektedir. Aynı olmadığının farkında olanlardan bir çoğu da Olimpizmi, Olimpiyat Oyunlarının tarihi ve düzenlenmesi ile ilgili görüş ve ilkeler olarak açıklamaya çalışır. Oysa Olimpizm bir yaşama anlayışı ve dünya görüşüdür.

Olimpizm felsefesinin ve Modern Olimpiyatların babası addedilen Baron Pierre de Coubertin, 19. asrın son yıllarında dünyaya şöyle seslenmiştir:

“Savaşların ortadan kalkacağını söyleyenlere ütöplast diyoruz. Bazıları harp ihtimallerinin azaldığından bahsediyorlar. Bunda ben ütöplast görmüyorum. Telgraf, telefon, ilmi araştırmalar ve beynelminel sergiler, kongreler, diplomatik girişimlerden, anlaşmalardan daha fazla sulhe yardımcı oluyorlar. Ümit ediyorum ki atletizm bunun daha fazlasını yapacaktır. Sportif temaslar, yaşlı Avrupa'nın örf ve adetleri arasına girerse, sulh yeni ve büyük bir destek bulmuş olacaktır. Bana yardım edin, kadim Olimpik Oyunları yaşatalım.”

Olimpizm 21. yüzyılın vazgeçilmez yaşam biçimini oluşturmaktadır. Politik oyunlar, bencil düşünceler Olimpik hareketi zaman zaman engellemeye çalışmışsa da sonuçta hep olimpizm galip gelmiştir. Olimpik Harekette spor, amaç değil araçtır. Olimpizm felsefesi ve bu düşüncenin uygulama biçimi olan olimpik hareketin amaçları şunlardır (Erdem, 1991).

- * Spor yapmanın temel amacının, insanın bedensel olduğu kadar, beynsel gelişiminde de katkısı olduğunu anlatmak,
- * Daha iyi ve barışçı bir dünya için gençlerin spor yoluyla birbirlerini anlamaları ve dost kalmaları imkanlarını yaratmak,
- * Uluslar arası evrensel bir iyi niyet ortamı yaratmak ve geliştirmek amacı ile, olimpizm prensiplerini dünyaya yaymak,
- * Dünyanın dört köşesindeki sporcu gençliği, Olimpiyat Oyunları dediğimiz büyük spor şöleninde bir araya getirmek

Olimpizm her zaman Olimpiyat Oyunlarının gerisinde ve pek bilinmeden kalmıştır. Çünkü konuşulan, anlatılan, açıklanan daha çok Olimpiyat Oyunlarıdır. Oysa önemli olan Olimpizmdir ve Olimpiyat

Oyunları, Olimpizmi tüm insanlara anlatmanın, yaşatmanın yollarından yalnızca bir tanesidir. Olimpizmin her spor etkinliğinde ortaya çıkması, her sportif olayda bulunması gerekir. Eğer buralarda yoksa, onu olimpiyatlarda aramak boşuna olacaktır. Olimpizm insanın sporla mükemmelleşmesine yöneliktir, fakat bu salt bir mükemmellikten öte, dünyayı ve yaşamı yeniden ve başka türlü görmenin, kavramanın getireceği bir mükemmelliktir. Mükemmellik kaba anlamda başarı değildir. Mükemmellik gittikçe gelişen bir çizgide olgunlaşmadır. Başarı bu sürecin küçük aşamalarından bazılarıdır (Erdemli, 2008).

Ülkemizde Olimpizm felsefesi ve Olimpik hareket konusunu açıkça ifade ederek bu konudaki ilk direktifleri veren Mustafa Kemal Atatürk olmuş, Cumhuriyetin ilanından hemen sonra gençliğe hitabında; “ Türk gençliği yalnızca galip gelmek amacı ile spor yapmamalıdır. Hedefimiz her yaştaki Türk’ün beden hareketleriyle vücudunu geliştirmesi olmalıdır, çünkü beden sağlığı, ruh ve kafa sağlığının önemli bir şartıdır. Spor sadece fiziki bir üstünlüğe sahip olmak için yapılmaz. Ahlaklı, faziletli, mantıklı ve anlayışlı olmak, bir sporcuda bulunması gereken vazgeçilmez hususlardır. Bu kalitelerden mahrum olan, fiziki gücü üstün bir sporcu, zeki bir atletin yanında daima hüsrana uğrar. Ben zeki, kabiliyetli ve disiplinli sporcuyu severim.” ifadelerini kullanmıştır.

Spor yaparken dil, ulus, kültür, din, gelenek, görenek, renk, ırk vb. belirleyici, yönlendirici özellikler artık davranış belirlemezler. Bunların yerini bütün insanlara özgü kurallar, sporun ortak dili, ortak amaçlar alır. Olimpizm bu yola Spor Yapan İnsan’dan kalkarak girmeyi amaçlayan bir ülküdür. Olimpizm, canlı, etkin, uyumlu ve mutlu bir dünya ülküsüdür. Olimpizm kolayca bütün insanları kucaklayabilme özelliği taşımaktadır. Bu nedenle tüm zamanlara ve tüm insanlara ilişkin olduğundan, gelip geçici bir moda değil, tersine kaçınılmaz bir gereksinimdir. Olimpizm tüm insanlara gereken bir amaç, yol gösterici, yardımcı ve güç kaynağıdır (Erdemli, 2008).

Olimpizmin bu özet içeriğinden hareketle, bir yaşam biçimi ve dünya görüşü olarak, olimpiyatlara katılan çoğu sporcu tarafından bile bilinmediğini söylemek mümkündür. Olimpizmin anlaşılması ve hayata geçirilebilmesinin yolu ise “Olimpik Eğitim” yoluyla “Olimpik Kültür” yaratılmasıdır.

Olimpik Eğitim

İnsanın çok yönlü gelişimini hedefleyen olimpik eğitim disiplinler arası bir alandır. Olimpik eğitim sporu ve olimpiyatları bir sembol olarak kullanarak ihtiyacımız olan değerlerin kazandırılmasını sağlar.

Olimpik Eğitimin amacı Olimpik Ülkülerin öğretilmesi, yani davranışa, yaşama biçimine dönüştürülmesi veya davranış olarak, yaşama biçimi olarak öğrenilmesidir. Bunun için de Olimpik Eğitimin büyük ölçüde spora dayanması gerekmektedir. Sporun özünde yer alan Olimpik Ülküler olmadan bir sporu yalnızca öğrenmek insanı sporcu yapmaz. Spor yapmak sporu bir yaşam biçimi olarak içselleştirmiş olmayı gerektirir. Çünkü Olimpik Ülküler sporun ruhudur ve ruhu kaldırırsa spordan geriye sadece bedensel çekişmeler kalır (Erdemli,2008). Son yıllarda ülkemizde özellikle futbolda müsabakalarında hatta öncesinde ve sonrasında görmüş olduğumuz hareketler, beyanatlar, tribünlerden sokaklara taşan olaylar, bunlarla ilgili televizyonlardaki yorum programları, olimpik ülkülerden uzak, ruhsuz spor anlayışının göstergesidir.

Olimpik Eğitimin insanın oynamaya başladığı yaşlarda başlaması gerekmektedir. Çünkü spor eğitimi küçük yaşlarda oyunla başlar. Daha 3-6 yaş arasında bir çocuğa kendisinin önemli olduğu, bu nedenle kendisini kollayıp, geliştirmesi gerektiği; rakibinin dost olduğu; sporun aslında bir kavga değil, birlikte oynanan bir oyun olduğu; rakibinin kendisi kadar önemli olduğu; rakibinin kendisi ve takım arkadaşları gibi bir insan ve değerli olduğu oyun içinde öğretilir. Sporun ya da oyunun kurallarına uymaktan ve onlara sahip çıkmaktan zevk almak; yardımlaşmaktan zevk almak; kendini geliştirmek için dinlenmesine, yemesine, içmesine ve çalışmalarına özen ve önem göstermek; yenilgiyi yengi gibi olağan karşılamak; yenilince fazla üzülmemek, yenince fazla sevinmemek, tersine nedenleri üstüne düşünmek ve gerekenleri yapmak ve hoşgörülü olmak gibi sporcuda bulunması gereken özellikler oyunla öğretilir. Çocuk bunları öğrenir, uygular, benimser ve savunur. Oyun o dönemde çocuğun yaşamıdır ve orada o tüm gücüyle, bütün varlığı ile uğraş verir. Bu nedenle Olimpik Eğitim o yaşlarda kolaylıkla verilebilir (Erdemli, 2008).

6-14 yaş kapsayan ilköğretim çağına ise çocuğa, sorumluluk alma, işbirliği yaparak çalışma, kendini yönetme, zamanı iyi kullanma, kendine güvenme, planlı çalışma, sabırlı olma, yaptığı işten zevk alma, kendini ifade edebilme gibi beceri ve alışkanlıkların kazandırılması gerekmektedir.10 yaş ve sonrası da soyut düşünmenin belirginleştiği, özgürlük, ahlak, erdemlilik gibi temel değerlerin yerleşmeye başladığı,

estetik algının geliştiği bir dönemdir. İlköğretim çocuğunun gelişim özelliklerine uygun olarak, sportmenlik anlayışı kazanmasında ve bunu bir yaşam felsefesine dönüştürmesinde ve dolayısı ile spor kültürünün oluşmasında katkı sağlaması amacıyla TMOK tarafından “Spor Kültürü ve Olimpik Eğitim Kılavuz Kitabı” hazırlanmıştır. İlköğretim dördüncü sınıftan itibaren kullanılmaya başlaması öngörülen bu kitabın, ortaöğretim bölümünde de etkisini devam ettireceği düşünülmektedir. Giriş bölümünde gençliğimizin olimpiyat kültürü ve felsefesi ile milli değerlerini kaynaştırmasının ancak çağdaş ve akılcı yaklaşımlarla mümkün gözüktüğünün vurgulandığı kitapta, programlar arasında bağlantı kurarak, bütünlük ilkesi yaklaşımı ile, aynı amaç ve değerlerin oluşmasına hizmet etmek üzere tasarlandığı belirtilmiştir. Bu çerçevede belirlenen pek çok hedef dört başlık altında toplanmıştır.

- *Bireysel gelişim için: Olimpik Eğitim etkinliklerine katılacak çocukların, çabalarının sonucunda yeteneğini göstermeyi ve başarılı olmayı, dürüstlük ve nezaketi, kahramanlığı, fedakarlığı, kendini yönetme ve dayanıklı olmayı, sağlıklı ve temiz bir yaşantı sürmeyi, ahlaki prensiplere sahip olmayı, fanatizme yönelmeden rakibin başarısını kabullenmeyi ve sporu bir sanat olayı gibi izlemeyi öğrenmeleri,
- *Toplumsal gelişim: Olimpik eğitim etkinlikleri aracılığıyla öğrencilerin, insan saygınlığını titizlikle koruyan barışçı bir toplum oluşturmaya özendirilmesi, tüm insanlar arasındaki arkadaşlığı, karşılıklı anlayış, eşit koşullar altında dürüst ve dostça rekabeti ve kurallara bağlı yarışmayı benimsemesi, ulusal ve evrensel değerlere sahip çağdaş insan olarak, karşılıklı anlayış ve hoşgörü kültürünü bir yaşama biçimi haline getirmesi,
- *Ulusal ve evrensel barış için: Olimpik Eğitimin, ulu önder Atatürk’ün “ yurtta barış, dünyada barış” özdeyişine uygun olarak ulusal ve evrensel barışın korunması ve sürdürülmesi, uluslar, ırklar, renkler, cinsler, politik sistemler ve sınıflar arasında hiçbir ayırım kabul etmeksizin, karşılıklı saygı ve işbirliğini geliştirmesi,
- *Çağdaş ve dinamik bir eğitim için: Olimpik düşünce ve spor kültürünün çağdaş eğitim yaklaşımlarını güncelleştirerek eğitime dinamizm kazandırması; okullardaki diğer derslerle Olimpik Eğitim ve Spor Kültürü konularının kaynaştırılarak bu dersin uygulama ve yaşantılarını zenginleştirilmesi; ayrıca, sporun çağdaş bir eğitim aracı olarak kullanılmasını sağlaması.

Sonuç Ve Öneriler

Toplumsal ve insani değerler insan yaşamının en önemli yanını oluşturur. Değerler eğitimi toplumun tümünü ilgilendirdiğinden çok boyutlu ele alınması gerekmektedir. Bu açıdan eğitim sistemini oluşturan tüm unsurların bu konuda duyarlılık ve bilinç kazanmasına ihtiyaç vardır. Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığının 2010/53 sayılı ilk ders konulu genelgesinde de belirtildiği gibi öğretmenlerin de öğretim programlarının uygulayıcıları olmanın yanı sıra öğrencilere değerleri kazandırmada öncü rol ve görevleri de bulunmaktadır.

Beden eğitimi öğretmenleri ve dersleri ise bu noktada en etkili olabilecek konumdadırlar. Beden Eğitimi derslerinin amacı Milli Eğitim Temel Kanunu ve Türk Milli Eğitimin temel amaçları doğrultusunda; öğrencilerin gelişim özellikleri de göz önünde tutularak, onların kişisel ve toplumsal yönden sağlıklı, mutlu, iyi ahlaklı ve dengeli bir kişilik sahibi, yapıcı, yaratıcı ve üretken, Milli kültür değerlerini ve demokratik hayatın temel ilkelerini benimsemiş fertler olarak yetiştirilmesi olarak belirlenmiştir.

Genel anlamda eğitimin dört amacı vardır; bireyi kültürlemek, toplumsallaştırmak, üretken olmasını sağlamak ve bireyselleştirmek (Başaran, 1978). Bireyselleştirmede, bireylerin gizil güçlerinin ortaya çıkartılması ve istenen doğrultuda değiştirilmesi söz konusudur. Bu değişim bilişsel,duyuşsal ve psikomotor alanlarda oluşturulabilir. Eğitimle aktarılan kültürel değerler; müzik, resim, yontu, folklor, bilim-teknik, spor vb. olarak ele alınabilir. (Koruç Bayar, 1992).

Gelecekte toplumda sorumluluklar yüklenecek yetişkinlerin iyi alışkanlıklar edinmesinde gerek bireylerarası gerekse toplumlararası iyi ilişkilerin kurulmasında ve devamında çocukluktan başlayan beden eğitimi ve spor faaliyetlerinin büyük önemi vardır. Bu bakımdan sporun, üzerine eğilimesi gereken bir konu oluşu dünya ülkeleri tarafından da ele alınmıştır. UNESCO gibi kuruluşlar bu konuya önemle eğilmişler, dünyada birçok ülke beden eğitimi ve spor derslerinin arttırılması yoluna gitmiş, sporda başarılı öğrencilere burslar, ödüller vererek teşvik etmişlerdir. (Mengütay, 1993) Eğitim dönemlerinde gereği gibi ele alınmayan hareket ve beden eğitimi, çocukta ve okul gençliğinde spor bilincini ve alışkanlığını oluşturamamaktadır (Yalçınkaya, Saraçoğlu, Varol, 1993)

Değer bilinci, tek tek ve bütün insanlar için bir şeyin bir değerinin olup olmaması, herhangi bir insanın bir şey yapıp yapmaması, bir şey başarıp başarmaması ya da bir şeyi bırakıp bırakmaması gibi seçeneklerle karşı karşıyadır. Değer bilinci ancak somut ilişkilerle içerik kazanır. İlişkilerin göreliliği ve çeşitliliği içinde genel geçer, yani kural niteliği olan değerler, temel insani değerlerdir. Sportif değerler bunların içinde yer alır. Yaşamda spor yoluyla gerçekleştirilen değerlerde yalnız şimdisi için değil, bütün gelecek zamanlar için geçerli ilkeler vardır (Şahin, 2005).

Sporla uğraşan bireylerin toplumsal değerlere olan bağlılığı üst düzeyde olmaktadır. Ayrıca spor, madalyaların ve kupaların ötesinde, topluma, disiplini, kurallara saygıyı ve sosyal barışa inanmış fertleri kazandırır (Güven, 1992). Yapılan bir araştırmada yüksek sorun çözme yeteneğine sahip beden eğitimi ve spor öğretmenliği bölümü öğrencilerinin, başarıyı ön planda tuttuğu, para ile statü elde etmek istemediği, paradan daha önemli ve değerli şeylerin olduğunu kavramış olduğu belirlenmiştir (Balcıoğlu, Özbek, Sungur, Sivrikaya, Tekin, 2005).

Türkiye 2020 Olimpiyat Oyunlarına adaylığını resmen açıklamıştır. İstanbul Olimpiyat Oyunlarına beşinci kez aday olmaktadır ve 2020 Olimpiyat adaylarından kazanan 7 Eylül 2013 tarihinde belirlenecektir.

Olimpiyatlara talip olmak ve siyasal iktidarların bu talebe sahip çıkması da sevindiricidir. Ama olimpiyat fikrinin uluslar arası takdimi kadar ülke içindeki takdimi de önemlidir. Bu süreçte işlerin başına olimpizmi bilen, olimpizme inanan insanlar getirilmelidir. Olimpiyatlara ev sahipliği yapma onuruna erişen ülkelerin bu yarışı kazanmalarında okullarındaki olimpik eğitim etkinliklerinin avantaj sağladığı bilinmektedir.

Spor kültürünün geliştirilmesi, bir ya da iki saatlik beden eğitimi derslerinden daha fazla ve daha farklı uygulamaları gerektirmektedir. Dahası oyun ve spor etkinliklerinin bir eğitim aracı olarak görülmesi ve kullanılması için çaba sarf edilmesi gerekir. Çocuğun sporculuğu ve sportmenliği “erdemlilik, mükemmellik vasıfları ile bezenmiş olma” kültürü olarak benimsemesi öncelikle ailesinin ve yakın çevresinin, özellikle okulun yoğun desteği ile mümkün olabilir. Çocuğun yaşamındaki “önemli” konumdaki herkes sporculuğu bir erdem, bir değer sembolü olarak kabul ettiği sürece çocuk da bunu bir değer olarak benimsemeye başlayacaktır. Öğrenme çevresi böyle bir kültürün izlerini taşıdığı ölçüde spor, eğitimin vazgeçilmez bir aracı olabilecektir (TMOK, 2004).

Sonuçta, spor eğitimi, salt beden eğitimi ya da spor dallarının ve her türlü egzersizin mekanik basamaklarını öğretmek değil, insanın

bütünsel eğitimi için gerekli araç ve eylemdir. Diğer yandan spor eğitimi, bireylerin kaslarının ve beyinlerinin içine sokulan bilgi, tutum ve becerilerinin şahmerdanları değil, onların hizmet edicisidir. Eğitim bütünlüğü içinde bireyin ve toplumun gereksinimleri salt biyolojik makine ya da varolan kültürün gelecek kuşaklara aktarılması temelinde ele alındığında da önemli eksikler ortaya çıkabilir. Önemli olan, bireyin gelişimi ve yaşamsal mutluluk çerçevesinde bütünsel bir dengenin sağlanmasıdır. Diğer yandan günümüzde beden eğitimi alanında güçlü bir paradigma değişikliğine gereksinim duyulduğu açıktır. Çünkü ülkemizde varolan, ancak dünyanın pek çok yerinde de etkili olan, spor eğitimi beden eğitimi derslerinin “boşluk doldurma”, öğretmenlerinin de “bedenci, okulun koruyucusu ve düzen sağlayıcısı” görüşü değişmelidir. Günceli yakalamak; gereksinimler, etki grupları ve araştırma sonuçlarından hareketle ortaya çıkacak değişimle olanaklı kılınabilir (Demirhan, 2005).

Olimpik ülkeler içermeyen her spor eğitimi insanı mekanikleştirir. Bu sporda insanın yitirilmesidir. Oysa spor bir insan olayıdır ve insanın yüceldiği yerlerden birisidir. Ne var ki yanlış uygulamalar ile insanın alçaldığı yerlerden biri olmaktadır. Günümüzde birçok toplumda insanlar spor yapmıyorlarsa veya yanlış yapıyorlarsa bu durum eğitimdeki aksamalar, bazı geleneklerden gelen yanlış ve geçersiz değerlendirmeler, bazı toplumsal-ekonomik koşulların zorlayıp engellemesiyle ortaya çıkabilmektedir (Erdemli 2008). Spor Eğitimi, sporun yapma biçimi olan teknik ve taktik öğretimi yani mekanik yanını içerirken Olimpik Eğitim insan özelliği ve evrenselliğini ortaya çıkaran ülküsel yanını içermektedir. Özellikle sporcunun eğitiminde bu bütünlüğü korumak doğru spor anlayışının oluşması için bir zorunluluktur.

Spora katılımda çocukların ve genç insanların eğlenmesi ve mutlu olması muhakkak garantiye alınmalıdır. Oyuncular, seyirciler, aileler, antrenörler, hakemler ve yöneticiler hepsi sportif etkinlikteki olumlu ve olumsuz durumdan sorumludur. Seyirciler; küfür ve şiddet kullanmamalı, eğlenmeyi ön planda tutmalı, sporcuların yanlışlarını alaya almamalı, hakem kararlarına saygı göstermeli, sınırları kontrol edebilmeli, kötü davranışı kınamalı, kazanmaktan önce başarıyı desteklemeli ve rakibin galibiyetini de kutlamalıdır. Oyuncular; dürüst olmayan avantajı kullanmamalı, kabadayılık ve zorbalık yapmamalı, sınırlarını kontrol edebilmeli, asla hakem ile tartışmamalı, işbirliğine önem vermeli, başkaları için değil kendi için oynamalı ve bütün oyunculara kendisine davranılmasını istediği gibi davranmalıdır. Aileler; çocukları desteklemeli,

zorla spor yaptırmamalı, kaybedilen spor karşılaşmasını hoş karşılamalı, işbirliğini önemsemeli, antrenörlerin kural ve prensiplerine saygılı olmalıdır. Hakemler; kuralları iyi bilmeli, sportmenliği desteklemeli ve sözle ödüllendirmeli, kötü olayları kınamalı, kararlarında tutarlı ve eşit olmalıdır. Yöneticiler; ilkönce herkesin spor yapmasını sonra yarışmasını düşünmeli, sağlık ve eğlence için sporu desteklemeli, uygun antrenör, eğitimci ve malzemeleri tedarik etmeli, sorumluluklarını bilmelidir (Atalı, Sertbaş, 2003). Basın ise spor karşılaşmalarını tarafsız bir şekilde ele alarak toplumsal değerlerimizi güçlendirmeyi sağlayacak biçimdeki olumlu davranışları ön plana çıkartmaya yönelik haberlere değer vermeli. Spor kültürü ve olimpiik kültür konusunda farkındalık yaratmaya katkıda bulunmalı, her branşa yer vermeye özen göstermelidir.

Beden eğitimi öğretmenleri her düzeydeki okullarda öğrenciyle en kolay iletişim kurabilecek ayrıcalığa sahiptir. Derslerde benzer kıyafetler içinde olmaları, birlikte oyun oynama olanağına sahip olmaları, antrenman ve müsabakalar nedeniyle okul dışında da birlikte olabilmeleri, seyahat etmeleri, birlikte yemek yemeleri, ortak heyecanlar sonrası üzüntü ve sevinci paylaşabilmeleri nedeniyle öğrenciye daha yakın olabilmekte isterse kolaylıkla güvenini kazanabilmektedir. Bir çok öğrenci için rol model olabilmektedir. Bu nedenle değerler eğitimi konusunda isterse en etkin olabilecek öğretmenlerdir. Ancak veliler, okul yönetimleri, öğrenciler, hatta diğer branş öğretmenleri tarafından gösterilen ilgi eksikliği, mesleklerine yabancılaşmayı ve oyun, beden eğitimi ve spor yoluyla öğrenciye kazandırabilecekleri değerlerden kendilerinin bile uzaklaşmaya başlamasına yol açmaktadır.

Sonuç olarak beden eğitimi ve spor yoluyla değerler eğitiminin; güçlü, kolay, eğlenceli ve sürdürülebilir bir yol olduğunu ama bunu bilen, benimseyen ve yapacak cesareti gösteren insanlar ile onları destekleyerek olanak sağlayan yönetimlere ihtiyaç duyduğunu söylemek mümkündür.

Kaynaklar

- Arıcı, H.(2001). *Okullarda Beden Eğitimi*, İstanbul: Nobel Yayın.
- ASAGEM (T.C. Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü). (2010). *Türkiye’de Aile Değerleri Araştırması*, Ankara.
- Atalı,L., Sertbaş,K.(2003). *Sportif Uğraş*, Kocaeli; Sesim Ofset Matbaacılık
- Balcıoğlu,B., Özbek. A., Sungur. N., Sivrikaya. K., Tekin,A.(2005). Beden Eğitimi ve Spor Bölümü Öğrencilerinin Değer Sistemleri ve Sorun Çözmedeki Yeterliliklerinin İncelenmesi, *Selçuk Üniversitesi,Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 7, (1), 91-99.
- Başaran,İ.E.(1978). *Eğitim Psikolojisi*,Ankara: Bilim Matbaası.
- Başaran,T.E. (1992). *Yönetimde İnsan İlişkileri*, Ankara: Gül Yayınevi.
- Bilgin,N. (1995). *Sosyal Psikolojide Yöntem ve Pratik Çalışmalar*, İstanbul: Sistem Yayıncılık
- Bradshaw,Y.,Healey,J.F.,Smith,R. (2001). *Sociology for a New Century*, Pine Forge Press.
- Bucher,C.A.(1987). *Foundations of Physical Education and Sport*, Mosby Collage Publishing, USA.
- Demirhan,G.(2004). *Physical Education: Is it necessity or traditional?.*The 10th.ICHPER-CD Europe Congress& The TSSA 8TH International Sports Science Congress, Antalya
- Demirhan,G.(2005). *Okul Spor Eğitimine Güncel Bakış*, Spor Eğitiminin ve Performansının Felsefi Temelleri Sempozyumu,Manisa.
- Dökmen,Ü. (2002). *Varolmak, Gelişmek, Uzlaşmak*,İstanbul: Sistem Yayıncılık
- Erdem, S.(1991), *Olimpizm, Olimpik Hareketin Sosyal Yaşantımızda ve Dünya Sulhündeki Yeri*, Spor Ahlakı ve Spor Felsefesine Yeni Yaklaşımlar Sempozyum Kitabı İstanbul: Maya yayıncılık
- Erdemli, A.(2008). *Spor Yapan İnsan*, İstanbul: E Yayınları
- Erkal,M.(1986). *Sosyolojik Açından Spor*, Ankara: Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı yayınları
- Grössing,S.(1991). *Beden ve Spor-Hareket*,I. Eğitim Kurumlarında Beden Eğitimi ve Spor Sempozyumu,Ankara:Milli Eğitim Basımevi
- Harrison, J.M., Blakemore,C.L., Buck, M.(2001). *Instructional Strategies For Secondary School Physical Education*, Boston: McGraw Hill Book Company
- Güven, Ö.(1992). Spor Anlayışımız ve Sporun Sosyo-Ekonomik İşlevi, *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8 (1), 35.
- Kılavuz, R. (2003). *Kamu Yönetiminde Etik ve Bir Sorun Alanı Olarak Yozlaşma*, Ankara: Seçkin Yayınevi
- Koruç, Z., Bayar, P.(1992). Açık Okul (Humaniter) Sisteminde Spor Dersleri ve Spor Öğretmeninin konumu, *Hacettepe Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi*, 3 (4), 25-30.
- Köknel, Ö.(1982). *Kaygıdan Mutluluğa Kişilik*, İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi
- Kuçuradi, İ.(1971). *İnsan ve Değerleri*,İstanbul:Anka Yayınları
- Kuşdil,M.E., Kağıtcıbaşı,Ç.(2000). *Türk Öğretmenlerin Değer Yönelimi ve Schwartz Değer Kuramı, Türk Psikoloji Dergisi*, 115 (45), 59-76.

Mehmedoğlu, U.(2006). *Gençlik, Değerler ve Din. Küreselleşme, Ahlak ve Değerleri*, İstanbul: Litera Yayıncılık

Mengütay, S.(1993). *Okul Öncesi Eğitim Kurumlarında Spor ve Hareket Eğitiminin Önemi*, Eğitim Kurumlarında Beden Eğitimi ve Spor II.Ulusal Kongresi, Manisa

Nutku, U.(2011). *Değerler Bütününde Mekan Değeri*, Tarihe Yön Veren Bursa Kitabı, Bursa: Bursa Kültür A.Ş.

Şahin, M.(2005). *Spor Eğitimi Sürecinde Etik Değer Sorunu*, Spor Eğitiminin ve Performansının Felsefi Temelleri Sempozyumu, Manisa.

Şahin, M.(2005). *Yarışmaya ve Yaşamaya Yansıyan Etik*, Spor Eğitiminin ve Performansının Felsefi Temelleri Sempozyumu, Manisa.

Otrav, N.(2005). *Sporun Sosyalleşmeye Etkileri*, Spor Eğitiminin ve Performansının Felsefi Temelleri Sempozyumu,Manisa.

Özğüven, İ.E. (1994). *Psikolojik Testler*,Ankara: Psikolojik Danışma,Rehberlik ve Eğitim Merkezi.

Öztürk, F.(1998). *Toplumsal Boyutlarıyla Spor*,Ankara: Bağırğan Yayımevi

Pehlivan A.İ.(,2002). *Yönetmel, Mesleki ve Örgütsel Etik*,Ankara:Pegem Yayınevi

Silahl, M. (2000). *Sosyal Psikoloji*,Ankara:Gazi Kitapevi

Taşkıran, Y.(2009). *Spor Kültürü*,Kocaeli:Büyük Şehir Belediyesi Kültür Yayınları

TMOK (Türkiye Milli Olimpiyat Komitesi).(2004). *Spor Kültürü ve Olimpik Eğitim Kılavuz Kitabı*, İstanbul

Turhan,B., Er,G., Çam,İ., Er,N.(2005), *Okullarda Yarışmalı Sporlara Analitik Yaklaşım*, Spor Eğitiminin ve Performansının Felsefi Temelleri Sempozyumu, Manisa.

TÜSİAD (Türkiye Sanayici ve İşadamları Derneđi).(1991).*Dünya Değerler Araştırması*, İstanbul

Yalçınkaya,M., Saraçoğlu,A., Varol,R.(1993), Üniversite Öğrencilerinin Spora İlişkin Görüşleri ve Beklentileri, *Hacettepe Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi*, 4 (2), 22.

İletişim:

Füsün Öztürk KUTER

BUTİM, C Blok, Kat:4, No:1207 (16250) Bursa

E-posta: fkuter@uludag.edu.tr, fusun.kuter@hotmail.com